

9253); «tingam --- compassió dels *allisiats* y desvalguts», MGadea (*T. del Xè* II, 30; de nou II, 40). Mot que avui ha quedat en general antiquat, salvant el P. Val. (comentari de Chabàs a *Spill*, 9253).

Vénen d'altres verbs derivats de *laedere* en llatí, amb la normal degradació vocàlica en passar el vocalisme *ae*, de la síl·laba inicial, a ser medial:

Ll. *collidère* 'copejar-se o ferir-se mútuament', d'on *collisio*, *-onis*, i d'aquí el cultisme *collisió* 'xoc, topada' [1803, Belv.]; com a terme retòric-poètic *colbisió* «vici fora de sentència», «excusació», «manera de caco-sínteton», Aversó I, 162, 163, 258. Rarament *collidir*.

Ll. *elidère* 'expulsar copejant', 'suprimir una lletra', d'on *elidir* [Lab. 1839; que també el recull com a terme forense per 'refutar']; de *elisio*, *-onis*: *elisió* [1868, *SLitCosta*].

LETAL, 'mortífer', pres del ll. *letalis* id., derivat de *lētum* 'la mort'. □ 1.ª doc.: Lab. 1840.

DERIV.: +*Letàlides* 'bonyets a manera de grans que es noten en la pell de malalts gravíssims, auguri de mort pròxima' (terme medical, Dr. Salvador Tió), format amb terminació paral·lela a *efemèrides*, *paròpsides* etc.

CPT.: *Letalment*. *Letífer*.

Letarg, *letargia*, *letàrgic*, *leteu*, V. *latent*

LETÍCIA, pres del ll. *laetitia* 'alegria', derivat de *laetus* 'joiós, alegre', 'fèrtil'. □ 1.ª doc.: Llull (*Prime-30 ra* e 2.ª *Intenció*, 346; *Mil Proverbis*, 429).

Sempre mot de to cultíssim i rarament usat avui, també a l'Edat Mitjana, on es troba així en passatges d'estil rellevant, de JoMartorell etc.

DERIV.: Del ll. LAETURA 'fèrtilitat' prové el NL *Lledura*, molt repetit en els Pirineus, com a nom de grans paratges de terres grasses o aigualoses: a Camprodon, Capcir, altes valls de la Ribagorçana i de Castanesa, *Letura* alt-arag. (Fanlo), veg. *EntrDL* II, 113-4.

CPT.: *Letífic* «--- sent bategar dins son *letífic* ventre ---», Josep Carner (veg. *HIVERN*); *letificar* (Llull, 1.ª e 2.ª *Intenció*, 347); i d'aquest, per via semi-popular, el mot *lediugar* del dialecte judeo-català medieval, amb els seus derivats *lediugós* i *lediugament* (Blondheim, *Rom.* XLIX, 362).

Letrina, V. *latrina* (LLAVAR)

LEUC- o LEUCO-, primer membre de compostos i derivats savis, pres del gr. *λευκός* 'blanc': *Leucèmia* [DFa.], format amb *αίμα* 'sang'. *Leucina* [1868, *SLitCosta*]. *Leucita* [DOrt.]. *Leucacanta* [Belv.] amb *ἄκανθα* 'planta espinosa'. *Leucodèrma*. *Leucòcit* [-*co-cit*, DOrt.], format amb *κύτος* 'cèhula'. *Leucoma* [1868]. *Leucopatia* [id.]. *Leucorrea* [1868], amb *βέω* 'jo rajo'; *leucorreic* [1868]. *Leucosi*.

LEVIGAR, pres del ll. *lævigare* 'allisar', 'polvoritzar', derivat de *lævīs* 'llis'. □ 1.ª doc.: 1868, *SLitCosta*.

DERIV.: *Levigació* [1868].

Levissim, V. *lleu*

LEVITA, 'israelita de la tribu de Leví, dedicat al servei del temple', pres del ll. tardà *levita*, adaptació de l'hebr. *levi* id.; en el sentit de 'gec llarg d'home, amb faldons encreuats per davant' es va pendre del fr. *levite*, nom aplicat a aquesta peça llarga perquè s'assemblava a la que duïen els levites en les representacions teatrals. □ 1.ª doc.: c. 1460, JRoig (*Spill*, 11491).

En l'acc. indumentària l'assenyala Lab. 1840; el degueren apendre els nostres soldats i voluntaris en les Guerres del Francès, com a nom de la vesta de les tropes de la Revolució, i sentint *la levite* als francesos en feren vulgarment *alevita* (*les alevites*), com ens ensenya un romanço, que no sé si es refereix a la guerra de 1795 o a la de 1810: «dels francesos que mataven - per 'quellas costas y plans, / partida de nostras tropas - de tresor s'han carregat: / de relloatge y *alevitas*, - també jupas, de soldats» (recollit a Palaldà, *MilàF, Romllo.*, 96.8). No hi ha, doncs, cap raó per suposar que el català ho prengué per via del castellà (*AlcM*), potser sí viceversa, com sigui que foren els catalans que portaren el pes popular en aquestes guerres, molt abans que la tèbia i tardana revolta madrilenya. □ 1.ª doc.: *levitic*. *Leviti*; *levitó*.

Levo-, element pres del ll. *laevus* 'esquerre': *levogir*; *levo-rotació*.

Lexar, V. *deixar* *Lèxic*, *lexical*, *lexicografia*, *-ogràfic*, *-ògraf*, *lexicologia*, *lexicometria*, *lexi-morfologia*, *leximòrfic*, V. *llegir*

+*Lexús* (pron. *leixús* o *lleixús*), mot que apareix repetidament en StVicentF amb el significat de 'allà dalt': «habitacions: la una és *lexús*, en París, --- l'altra és baix, en Infern», «*lexús* e'l cel»: en el volum inèdit de *Sermons* que prepara el meu antic alumne William Harrison com a tesi doctoral de Xicago, f° 126r, lín. 22, 131v9, i encara un altre 131v12; i sengles casos abans i després d'aquests passatges: sens dubte resultant de l'occità antic *lai-sus* 'allà dalt' amb evolució fonètica tal com de *leixar* = occità *laiszar* (*DEIXAR*).

Lia, *liam*, *liana*, *liar*, V. *lligar* *Liarre* o *liart* adj. de color de cavall: pres del fr. ant. *liard* 'grisenc', que seria d'origen cèltic, segons Bloch, s. v. *liard*.¹

¹ Sense negar-ho, faig observar que -ARR fa pensar més en l'ibero-basc que en res d'indoeuropeu, cf. basc *legarr* i *learr* 'grava' (Mitxelena, *Apellidos*, § 403), puix que justament és grisenc el color de la grava. El nom del color de cavall el trobem sobretot en docs. ross. (dels Ss. x-xiv): «kaballo uno colore *liarro*» i «caballo meo *liarre*», en docs. de 967 i 1050 relatiu a Palaldà i a Vila-rasa, que cito de la col·lecció Moreau en les respectives monografies de *l'Onom. Cat. L'InvLC* dóna «duos equos, quorum unus est niger et *alius niger liar*» 1261, «unius equi *liarr*», «1 mulum ros *liarr*» i «quendam m. r. *liarr*»